

РЕЦЕНЗИЯ

от професор, доктор на икономическите науки **Димитър Трендафилов
Йончев, НБУ**

на дисертационния труд на докторант асистент

Валери Димитров Николов

на тема:

**„Българската общност в Република Молдова и националната
сигурност на Република България“,**

представен за придобиване на образователната и научна степен

„доктор“

в област на висшето образование: 9. „Сигурност и отбрана“,

професионално направление: 9.1. „Национална сигурност“,

докторска програма „Военнополитически проблеми на

сигурността“

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Актуалността на дисертационния труд е пряко свързана с необходимостта от всеобхватно и компетентно следене на политическата и военно-политическата ситуация в зоната на непосредствена близост с войната в Украйна. Интересите на Република България, както и нейните съюзни задължения в НАТО, налагат непрестанно внимание към динамично променящата се среда на несигурност.

Пряко доказателство за актуалността на избраната тема са събитията от деня. През март 2023 г. Румъния обяви молдовския език за румънски, а в средата на октомври 2023 г. това решение бе прието и от Украйна на съвместно заседание на правителствата на двете страни. Такова решение неизбежно генерира напрежение и то се прибавя към групата фактори, влиянието на които следва да се отчита.

Логично е да се предположи, че новите предизвикателства, рискове и заплахи, които характеризират средата на сигурност, изискват прилагането на съответен подход, който да съчетае в себе си наличните инструменти за наблюдение и анализ, като ги ориентира към изискванията на момента. Само такъв подход би бил адекватна основа за вземането на решения в условията на динамично променящата се среда.

Успешната разработка на този подход е предпоставка за прилагането му и в други, сходни, в една или друга степен, ситуации и кризисни явления във всички точки на света, където има българска диаспора.

Темата на дисертационния труд е с висока степен на конкретност. Разработки с тази конкретност не са ми известни.

Значимостта на изследването се доказва от онова, което авторът предлага. На първо място това е общоприложим алгоритъм за

определяне на стратегии за превенция на предизвикателствата за националната сигурност, които произтичат от различни български общности в чужбина. Освен това авторът предлага идеен модел за институционален механизъм за реализиране на стратегията за българската общност в Молдова.

Темата на дисертационния труд „Българската общност в Република Молдова и националната сигурност на Република България“ съответства на основното съдържание на разработката.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд представен от докторант асистент Валери Димитров Николов „Българската общност в Република Молдова и националната сигурност на Република България“ е с общ обем от 268 стандартни страници. Структурата обхваща увод, три глави с изводи към всяка глава, общи изводи, заключение, библиография и приложения. Основният текст обхваща 220 страници, 130 литературни източника, 20 фигури, 4 таблици и 5 приложения.

Намирам, че тази структура и обем на дисертационното изследване отговарят на изискванията за такъв тип труд. Резултатите са представени подробно и обосновано, което означава, че поставените задачи и целта на изследването са постигнати.

Докторантът Валери Николов е отделил подобаващо внимание на подбора на използваните от него методи на изследване и анализ. Прави добро впечатление надстройването при използването на методите PESTEL и SWOT. То е позволило да се повиши конкретността и от тук ефективността на прилагания подход за анализ и оценка.

Валери Николов ползва убедително и с познаване понятийния апарат на геополитиката, с което изследваните от него проблеми се поставят в нейната по-широка рамка. Това е демонстрация на практика на прилагането на системния подход в изследването.

Декларираните в началото на изследването методи, които авторът възнамерява да използва, действително са използвани в хода на изследването.

Следва да се оцени положително привличането на експерти (41 експерти от различни области на знанието и практиката) и организирането на анкета, с която е придадена нужната достоверност на изводите, направени от доктора Валери Николов.

3. Характеристика на научните и научноприложните приноси в дисертационния труд

В дисертационния труд са налице както научни, така и научно-приложни приноси. Налице са нови знания, свързани с изучаването на връзката и влиянието на диаспорните общности зад граница с националната сигурност на Република България.

Разгледани конкретно, приносите на докторант асистент Валери Николов са следните:

3.1. Научни приноси:

- Обогатено е теоретичното знание относно съвместната етнонационална сигурност на страната с нейните диаспори като общ проблем и с акцент върху същия проблем, отнесен към българската общност в Република Молдова.

- Налице са някои сполучливи авторски дефиниции за различни български общности.

3.2. Научноприложни приноси:

- Преди всичко тук следва да се отнесе предложеният алгоритъм (авторът го определя като общоприложим) за изграждането на стратегии за превенция на предизвикателствата за националната сигурност на Република България, които произтичат от различните исторически общности в чужбина.

3.3. Приложни приноси

С възможност за пряко използване са приложните приноси на изследването. Така например определените предизвикателства и заплахи за сигурността на българската историческа общност в Молдова са във вид, който може да бъде използван в работни документи на текущата политика.

Ефикасен би бил също така предложеният идеен модел за институционален механизъм за осъществяване на стратегията за българската общност в Молдова.

Като цяло приемам получените резултати от изследването и приносите на автора.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Подобното запознаване с дисертационния труд позволява да се направи оценка на неговата достоверност.

Изследването е дело на специалист с богат опит в изследваната проблематика, което се доказва от задълбоченото познаване на процесите и на тяхната предистория. Смятам, че именно тази професионална осведоменост и присъщата на автора наблюдателност са му позволили да достигне до тези обосновани изводи и резултати от изследването. Тези резултати, и преди всичко приносите заслужават положителна оценка.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Публикациите, свързани с дисертационния труд, са 3 (три).

Публикациите в достатъчна степен запознават с основните идеи и резултати от дисертационния труд и го представят в академична светлина. Намирам, че дисертационният труд, както и авторефератът са самостоятелно дело на автора. Чрез тях докторант Валери Николов е успял да обоснове както изводите, така и приносите, за които претендира.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Дисертантът е работил с широк кръг литературни източници, тъй като се е постарал да въведе коректно своя понятиен апарат. Този начин на работа трябва да бъде похвален, тъй като демонстрира дисциплина и коректност в научното изследване.

Става ясно, че докторат Валери Николов познава своя предмет и борави свободно със съответните литературни източници.

7. Оценка за автореферата

Авторефератът е разработен съгласно изискванията. Добро решение от страна на автора е да покаже в автореферата своя труд в два мисловни разреза – като реализация на поставените задачи и като съдържание и структура. По този начин е направено не само представяне на труда, но и своеобразен анализ. В крайна сметка читателят се запознава както с методологията, така и с резултатите на изследването.

8. Критични бележки

Намирам, че докторант Николов е проявил прекалена критичност към съществуващите дефиниции. В стремежа си да дефинира всяко понятие от своя понятиен апарат, той навлиза в полета, които не са нужни на изследването. Правилно е дефинирал собствените си понятия, но не е било нужно да предефинира привлечените понятия. Това води до някои противоречия. Например приема чуждата дефиниция на предизвикателството, която подчертава неговия обективен характер, а когато го прилага по отношение на диаспората, го подчинява на волята на държавата, или на субективния фактор.

Препоръката ми е, когато пристъпи към публикуване, да прегледа отново текста за подобни случаи.

9. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът смята, че следва да вземе отношение

Нямам преки впечатления от Валери Николов, но от неговите текстове си правя извода, че това е компетентен, наблюдателен и организиран изследовател, който свободно борави с научния инструментариум.

Съвместни публикации с кандидата нямам.

10. Заключение

Разработеният дисертационен труд от докторант асистент Валери Димитров Николов на тема „Българската общност в Република Молдова и националната сигурност на Република България“ отговаря на изискванията за придобиване на образователна и научната степен „доктор“, залегнали в Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Справката за изпълнение на минимални национални изисквания за ОНС „доктор“ в област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“ за асистент Валери Димитров Николов показва 80 точки при необходими 80 точки.

11. Оценка на дисертационния труд

Предлагам на асистент Валери Димитров Николов, автор на дисертационния труд „Българската общност в Република Молдова и националната сигурност на Република България“ да се присъди образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление: 9.1. „Национална сигурност“, докторска програма „Военнополитически проблеми на сигурността“.

Дата: 19.10.2023 г.

.....

Рецензент

(подпис)

REVIEW

By Prof. Dr. of Economic Sciences Dimitar Trendafilov Yonchev, NBU

Of the dissertation by PhD Assistant Valery Dimitrov Nikolov

on:

**Republic of Moldova's Bulgarian Community and Republic of
Bulgaria's National Security**

For acquiring and educational and scientific PhD degree in the field
of higher education of 9. Security and Defense, professionalization
9.1. National Security, PhD program Military-political Security
Issues

1. Relevancy and meaning of the researched scientific question.

The relevancy of this dissertation is directly linked to the necessity of the overall and competent monitoring of the political and the military-political situation closely surrounding the war in Ukraine. The interests held by the Bulgarian Republic together with its alliance' duties in NATO require constant attention towards the dynamic and everchanging environment of insecurity.

Serving as direct evidence of the relevancy of the researched topic are the current events. In March 2023, Romania declared the Moldovan language Romanian; and in mid-October 2023, this decision was acknowledged by Ukraine on a joint meeting of the two countries' governments. Such a move inevitably leads to tension that adds to the group of factors the influence of which must be acknowledged.

It is reasonable to assume all new challenges, risks, and threats that characterize the environment of security need a specific approach containing the necessary tools for monitoring and analysis aiming at the requirements of the now. In a dynamic and constantly changing environment, such an approach is the only adequate basis for decision-making.

If this approach is successfully developed, it would be a good predisposition for other situations, to an extent similar, and crisis events at various points in the world that have a Bulgarian diaspora.

The topic of this dissertation is highly specific. This specificity is not something I have met in other research works.

It is proven how meaningful this research is by what the author suggests. Firstly, there is an algorithm with a general application for pinpointing strategies for prevention of national security challenges that come from various Bulgarian communities from abroad. Moreover, the author

suggests an idea of a model for an institutional mechanism aiming at the execution of the strategy for the Bulgarian community in Moldova.

The dissertation's topic - Republic of Moldova's Bulgarian Community and Republic of Bulgaria's National Security, matches the content of this paper.

2. General characteristics and structure of the dissertation.

Valeri Dimitrov Nikolov's dissertation on topic Republic of Moldova's Bulgarian Community and Republic of Bulgaria's National Security, has an overall volume of 268 standard pages. The structure includes an introduction, three chapters containing conclusions for each, general conclusions, references, and an annex. The general text includes 220 pages, 130 referenced sources, 20 figures, 4 tables, and 5 applications.

I believe this dissertation's structure and volume are appropriate for such a paper. The results are displayed in a detailed and well-explained manner which means the tasks at hand and the goal of the research have been responded to and met.

The PhD student Valeri Nikolov has carefully chosen the methodology for his research and analysis. The upgrade of the usage of methods PESTEL and SWOT is impressive. It allowed for the specificity of the applied approach for analysis and evaluation to be increased and, hence, the efficiency of it as well.

Valeri Nikolov is confident and knowledgeable in the usage of geopolitical terminology, therefore the presented issues in the paper are shown in the broader geopolitical frame. It demonstrates the practice of applying a systematic approach in the research.

The methods the author presents as to-be-used in the beginning of the study are indeed applied later on.

Thus, it positively calls for the gathering of experts (41 experts from various knowledge and practical fields) and the creation of a questionnaire communicating the necessary credibility of the conclusions made by Valeri Nikolov.

3. Characteristics of the scientific and the applied-scientific contributions of the dissertation.

There are both scientific, as well as applied-scientific contributions in this dissertation. There is new knowledge related to the research of the relation and influence of the diasporan communities abroad and the national security of the Bulgarian Republic.

Listed, the contributions offered by the PhD assistant Valeri Nikolov, are as follows:

3.1. Scientific contributions.

- The theoretical knowledge regarding the joint ethno-national security of the country together with its diasporas as a common problem and with a focus on the same problem related to the Bulgarian community in the Moldovan Republic is enriched.
- Some successful definitions by the author for different Bulgarian communities are present.

3.2. Applied-scientific contributions.

- First, it is key for the proposed algorithm to be used here (the author calls it generally applicable) for the development of strategies for prevention of the challenges against the national security of the Republic of Bulgaria, that result from the various historical communities abroad.

3.3. Applied contributions.

The applied contributions of the study could be directly used. For example, the defined challenges and threats for the security of the Bulgarian historical community in Moldova are put into a view that allows for it to be used via current politics' work documents.

What is more, the suggested idea model for an institutional mechanism for executing the strategy for the Bulgarian community in Moldova would also be efficient.

Overall, I acknowledge the end results of the study and the contributions by the author.

4. Evaluation of the dissertation's scientific results and contributions.

What allows for an evaluation of the reliability of the paper is its detailed review.

This research is done by a specialist with a vast experience in the researched topic, proven by the in-dept knowledge of the processes and their previous history. I believe it is due to this professional knowledge and the typical for the author observational skills which allowed him to reach such well-argued conclusions and study results. These results, and mostly the contributions, deserve to be evaluated positively.

5. Evaluation of the publications used in the dissertation, and on the authorship.

The publications mentioned in the paper are 3 (three):

Accurately enough, the publications display the main ideas and results of the dissertation in an academical manner.

In my opinion, the dissertation paper, as well as the abstract, are personally done by the author. With them, the PhD student Valeri Nikolov was successful in arguing the conclusions, and the contributions which he claimed for.

6. The PhD student's literary knowledge and competency.

The student had worked with a vast variety of literature sources as he aimed at introducing his own terminology accurately. This manner of work deserves praise, as it demonstrates discipline and accuracy in scientific research.

Clearly, the PhD student Valeri Nikolov is well acquainted with his topic of research and can handle freely the mentioned literature sources.

7. Evaluation of the abstract.

The abstract is written in accordance with the requirements. The author made a good call to present his study in two main parts in the abstract – as an implementation of the tasks at hand, and as content and structure. This way not only the paper is presented, but it is also an analysis of sorts. The reader ends up acquainted with both the methodology, and with the results of the research.

8. Critical notes.

I believe the PhD student Nikolov was too critical towards the already existing definitions. Aiming at defining each term in his own terminology, he enters notions that are not needed for this study. His own terms are well-defined, but it was not necessary to over-define the pre-existing terms. It leads to certain contradictions. For instance, he uses a pre-existing term for

‘challenge’ that is focused on its objective nature, but when he applies it in relation to the diaspora, he bends it towards the country’s will, or on the subjective factor.

I would recommend for him to review his paper for such examples before releasing it for publication.

9. Personal impressions and other questions that need to be minded.

I do not have a specific impression of Valeri Nikolov but basing on his text, I can assume he is a competent, observant, and well-organized researcher who is capable to work freely with the scientific toolset.

I do not have joint publications with the student.

10. Conclusion.

Valeri Dimitrov Nikolov’s dissertation on topic Republic of Moldova’s Bulgarian Community and Republic of Bulgaria’s National Security answers to the requirements for acquiring of an educational and scientific PhD degree, as per the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations for its Implementation.

The reference of fulfillment of minimum national requirements for ONS for a PhD degree in the field of higher education of 9. Security and Defense, professionalization 9.1. National Security for assistant Valery Dimitrov Nikolov shows 80 points out of the required 80 points.

11. Evaluation of the dissertation.

I recommend for assistant Valeri Dimitrov Nikolov, author of the dissertation Republic of Moldova’s Bulgarian Community and Republic of Bulgaria’s National Security to receive an educational and scientific PhD

degree in the field of higher education of 9. Security and Defense, professionalization 9.1. National Security, PhD program Military-political Security Issues.

Date: 19th October 2023

Reviewer:

.....

(signature)